

PELKĖS RIZOMA: GYVENIMAS ŠIAULIUOSE

Jurgis Dieliautas

Šiaulių universitetas

Filosofijos katedra

P. Višinskio g. 38, Šiauliai

El. p. fenomenon@splius.lt

Ar gali pelkė, kaip natūralus, biologinis, gamtinis objektas, staiga virsti filosofinių apmąstymų objektu? Ar galima apmąstyti tai, kas vis dar detalai nėra apmąstyta filosofijos istorijoje, kas nėra šiuolaikinių filosofinių svarstymų centre? Ar galima, ar būtina mąstyti apie tai, kas nėra apskritai atverta, apibrėžta, identifikuota? Filosofinio objekto pobūdis iki šiol yra ginčytinas dalykas. Ką galima ir ko negalima apmąstyti? Ką yra filosofiniuose bandymuose pasisekę apmąstyti ir kas dar nebuvo apmąstyta? Yra tiek filosofavimo objektų, kiek yra apskritai bandymų filosofuoti, kažką filosofškai apibrėžti. Filosofavimo objektas gali būti bet kas. Filosofijoje nėra nei reikšmingų, nei nereikšmingų temų, svarbių ar nesvarbių dalykų. Gali būti kažkas įdomu, kažkas ne taip įdomu, ir yra daugybė temų, kurioms mes liekame dėl daugelio įvairių priežasčių visiškai abejingi. Įdomu yra būtent tai, kur mus nejučia kreipia pats mąstymas, kur mes krypstame mąstydami. Mąstymas yra ir kritinis, ir kūrybinis veiksmas. Mes nuolat kažką tiksliname, kažką bandome apibrėžti, apibūdinti, suteikti vardus, formas, pažymėti kelius, išžvalgyti žinomą ir nežinomą vietovę. Drauge mes bandome naujai, „kažkaip kitaip“ apibrėžti. Toks mąstymo pobūdis turi kūrybinį pradą. Mąstymas yra nesiliaujantis kūrybinis eksperimentas. Eksperimentuojame mintimis, savo patyrimais, ketinimais. „Mąstyti, vadinasi, eksperimentuoti, bet eksperimentas – tai visada kažkas, kas vyksta dabar, kažkas nauja, nuostabu, įdomu“ (Делез, Гватари, 144).

Yra laikinų apmąstymų, kasdienio mąstymo akiratyje empiriškai ir transcendentaliai „numatomų“ ir „nujaučiamų“, „perregimų“, „peršviečiamų“ minčių. Tai pernelyg švarios, skaidrios, sterilios mintys. Jos lengvos ir paprastos, jos pastovios, nuoseklios ir periodiškios. Jos pasižymi aiškia ir apibrėžta struktūra. Jos nėra kokios nors atsitiktinė, nebūtina, neprivaloma užuomina, o aiškus prisiminimas ar priminimas. Jos visiems prieinamos ir daug kam aiškios. Tačiau yra ir visai kitokio pobūdžio

minčių. Jos nepastovios, nestabilios, neaišku, iš kur kylančios, iš kur išnyrančios. Tokios mintys mūsų laukia. Jos staiga, netikėtai atsiranda ir išnyksta, nugrimzta, prasmenga, užsiveria. Tai, metaforiškai kalbant, yra „pelkėtos mintys“. Jos nėra tapusios kokia nors tradicija. Jos ateina iš pamirštų ir ne visada išplėtotų užuominų. Juk minties istorijoje daugybė tokių, nugrimzdusių į aklą tradiciją, kanoną, minčių-uzuominų. Kai kada jos virsta veiklos užkratu. Tokios mintys neišmaštomos iki galo. Jos įkyrios. Kada jomis užsikrečiama, kada jos virsta įkyriomis mintimis? Kai į jas žvelgiame sensoriškai, jaučiame ir atkuriamo savo nuojautose, pojūčiuose. Kai jos išsiveržia iš „prižiūrimo“ ir „prievarstinio“ pavaldumo. Kada jos virsta nomadinėmis? Kai pats leidiesi į savo minčių, abejojimo, stebėjimo klajones. Ar kartais pats maštymas nėra kelionė po savo pelkes? *Kas yra ta savų apmaštymų pelkė?*

Kažkur nuolat esame. Esame įvairiose, skirtingose transcendentinėse, empirinėse, įsivaizduojamose, gyvenamose, prisiminimų erdvėse. Ironiškas ir intriguojantis *kaip nors ir kur nors* buvimas yra įsikibimas, įsišaknijimas, landa, urvas. Būdami kur nors mes nejučia ir patys to nenorėdami vis dėlto įsišaknijame, virstame nematomų ir jautrių gijų tinklu. Tai nėra tik mentalinės, tai kartu ir somatinės, sensorinės gijos. *Rizoma yra ne tik virtualus, bet ir somatinis, sensorinis afektų tinklas, kuris išsiplėtoja, išsiskleidžia gyvenant kurioje nors vietoje.* Čia, šioje vietoje, ilgą laiką dominavo pelkės. Aš dabar čia esu, aš bent dabar čia vis dar gyvenu. Aš esu šios pelkėtos gyvensenos, veiksenos dalyvis. Gyvenant buvusioje pelkių erdvėje vyksta nematoma somatinė, sensorinė sąveika su buvusią pelke. Vieta, su kuria nuolat sąveikaujama, „primeta“ savo specifines buvimo sąlygas. Klajodamas esamomis ar buvusiomis pelkės vietomis, bandau ir pats kai kada virsti, pabūti pelke, pelkės dalimi. Be to, mes visi savo gyvenimu klojame, tiesiame sensorines gijas su įvairiais transcendentiniais miesto atributais. Maštydamas tu ir pats nejučia suaugi, susitapatini su savo maštymo objektu. Pelkės rizoma nejučia ima teikti, slapta sufleruoti atskiras vingiuotas frazes, pavienes citatas, skambančias intonacijas. Tu ir pats pradedi plėtoti, imituoti pelkės vaizdus ir pelkės garsus, bandai juos išversti į visiems suprantamą kalbą. Bet pats įstringi, suaugi su šiuo vertimu. Bandai savo gyvenamam miestui suteikti savarankišką statusą, bet staiga suvoki, kad netenki kalbėjimo savarankiškumo. Suvoki, kad pelkė jau yra tavo konceptualusis personažas, somatinis, sensorinis herojus, nematomas tavo klajojančių minčių šešėlis.

Pelkė ilgų ir sudėtingų svarstymų metamorfozėse virsta miestu, miestas, įklimpdamas į nesibaigiančius svarstymus, virsta pelke.

Kelionių ir klajonių užuominos. Užuominos, išartos visiškai atsitiktinai, prabėgomis, pakeliui „iš kažkur į kažkur“, kai kada gali virsti pretekstu apmąstyti, o iš to kilusios ironiškos asociacijos – rimtu dalykiniu kalbėjimu. Einame trise gatvės „šviesia tamsa“ į neoficialų, vakarinį, ritualinį susibūrimą / susitikimą, kas mėnesį suburiantį laisvus klausytojus ir laisvus kalbėtojus. Eidami šnekamės apie savą, išskirtinį, egzistencinį miesto ir miestų patyrimą ir kiekvienas savaip improvizuojame, ironizuojame. Kažką gurkšnojame eidami šioje ištįsusioje pavasario prietemoje / prieblandoje. Išgirstu frazę, kuri įstringa ilgame žodžių sraute. Ją išgirstu iš to žmogaus, kuris čia praleido ne vienerius metus ir kuris dabar nuolat gyvena toli, svetur, ir su šiuo miestu niekaip nebenori / nebegali susisaisyti, jame išsakyti. Ištariama skubi ir atsitiktinė, subtili frazė: „Tai juk pelkių miestas, tokia mieste sunku alsuoti, sunku ilgai ištvirti. Reikia gyventi kur nors kitur. Reikia ir galima iš esmės būti tik prie jūros.“ Tolesnė prasmė pasiklysta, išblunka, išsitrina, ji nebeatkuriama, ją užgožia šnekos, svaigulio, juoko srautas. Ironiška, bet būtent ši „minties atplaiša“, ši „minties liekana“ man tapo apmąstymų pretekstu. Kodėl sunku alsuoti, išbūti, įsilieti, kodėl tai čia „neįmanoma“? Užuomina atveda į prisiminimus, į „aiškų ir skaidrų“ *šios dienos išibėgėjantį, išismarkaujantį isidienojimą, o gal kaip tik į pratisą temstančią tamsą.*

Mąstymas yra tam tikros intensyvios veiksenos ir buvimo strategijos. Apmąstyti tai, kas mąstyta, apibrėžta, tai, apie ką užsimenama ir kam nurodomos tam tikros kryptys, gairės. Tai atrodo lengva ir nereikalauja papildomų pastangų. Ką reiškia apmąstyti tai, kas vis dar neapmąstyta? Apmąstyti neprisirišant prie paties mąstymo įprasto ritmo, ieškoti neišskirtų mąstymo skirtybių, o ne banalių sutapimų, tapatybių. Kitu atveju mąstančiojo sąmonė darosi agresyvi, nuolat įkyriai tapatinanti save su kažkuo. Ieškodami įsivaizduojamos tapatybės pradedame be saiko viską savintis arba naikinti tai, ko mes negalime ar negebame pasisavinti. Tai, kas nepatenka į savasties zoną, yra likviduojama, išstumiamą. Ilgą laiką purteisi efektyvios, instinktyvios minties – apmąstyti pelkę, savo gyvenimą pelkėje. Kas priverčia vėl atsigręžti, vėl stabtelėti, vėl ieškoti pelkės apraiškų? Tai inicijuoja, provokuoja pats gyvenimas Šiauliuose. *Pelkėtą gyvenimą siūlantys liūnai, į kuriuos, matyt, niekada neižengs pozityvus*

mokslas, į kuriuos dar neižengė poetai ir metafizikai. Pelkės ir raistai nyksta, bet kas mąsto apie miestus-pelkes? Mokslas kai kada skolinasi liūno ir akivaro konceptus. Tie konceptai – tai pavieniai analogai, tik „dirbtinės, dalinės metaforos“.

Mąstymo užuominą gali sukelti menkiausias judesys, pokštas. Tu pasijuoki iš visagalio mąstymo rimtumo. Tu ironizuodamas eini visai kitais mąstymo maršrutais. Tu randi ne sunkias, masyvias, monumentalias sąvokas, bet pačius mąstymo personažus. Šie personažai tarsi ieško autoriaus. Mintis visad ironiškai ieško tavęs. Mąstymo užuominos gali likti nepastebėtos, nes jos išbarstytos, išmėtytos gyvenamoje atsitiktinėje erdvėje, patiriamoje erdvėje. Gyvename ne tik dėsningumų, bet ir daugybės atsitiktinumų lauke. Juokaudamas ir pramogaudamas ieškai užuominų ne žodžiuose, bet pačiose intonacijose, tarties artikuliacijose, aplinkiniuose garsuose. Aplinka garsiai, balsiai ir išraiškingai atspindi, ataidi mąstymą. Be aplinkos tu liktum jau nebe tu, būtum sudraskytas aplinkos stichijų. Aplinka ir yra tavo *gyvenamas miestas*. Mąstymą kaip ir gyvenamą miestą būtina atverti, bet būtina atsiverti ir savo mąstymui, savo miesto srautams, tėkmėms, viržams. Mąstymas atsiveria čia, šiame landšafte, kuris galėjo įgyti visai kitas formas, šiuose posūkiuose, kurie galėjo sukurti kita kryptimi, šiuose likimo vingiuose, kuriuos nuolat bandoma ištiesinti, šiose sankirtose su tuo, kuo tu nesi ir negalėjai ar nenorėjai būti. Jis gali atsirasti „spūsties akimirkose“, kai kiti tave bando anonimiškai nugramzdinti, užgožti, kažkuo priblokšti. Užuominos kyla atsitiktiniuose susitikimuose, kurių buvo galima išvengti figūrų ir siluetų šmėstelėjimuose, žvilgsniuose. Užuominos atsiranda dėl nuovargio, kai nebenori mąstyti įprastiniu būdu ir pats bėgi nuo savo mąstymo praeities. Esi čia ir privalai mąstyti čia. Privalai ir bandai savo mintimis eiti iš čia į kažkur ir vėl grįžti prie to paties, tik jau iš kitos pusės.

Guodžiuosi prarastu ar dar nepastatytu visuotiniu miestu. Visuotinio miesto nėra, jis tik įsivaizduojamas ar modeliuojamas abstrakčių erdvėje. Miestas nėra tik kažkokie planai ar pastatai, tik mirusi istorija ar atsitiktinai surašyta kronika. Miestas – tai tam tikra asmeninė, lokalinė, subjektyvi patirtis. Ji neprieinama kaip prieinamas taškas ar objektas. Ji pereinama kaip pereinamas kelias, aikštė, kiemas, skveras, bulvaras. Patirties miestas dalijasi į kelias nelygiagrečias, neproporcingas dalis. Tai,

ką iškeliamė ir ką sugebame apmąstyti, užima tik nedidelę ir net ne pačią realiausią dalį didžiulės ir neapbrėžiamos patirties. Gyvenimas patirtimi, patirties reflektavimas taip pat nėra svarbiausias ar reikšmingiausias gyvenimo stilius. Mintis atsiranda, pajuda, kyla iš tam tikros vietos. Ten, kur tu ką tik buvai ar kur norėtum sugrįžti, pabūti. Tačiau mintis nori būti realizuota, įgyvendinta, apgyvendinta. „Mintis labiau įgyvendinama suderinant teritoriją ir žemę“ (Делез, Гватари, 110). Kaip mąstyti apie pelkę miesto kontekste? Bandyti atrasti, atverti tai, kas vyksta šioje pelkėtoje teritorijoje, šiame pelkių mieste. Iš pelkių praeities kultūrinėse, civilizacinėse kūrybinėse pratybose sukurti net ir didingi miestai. Iš atkovotų ir perkurtų pelkių yra gimę europiniai miestai Amsterdamas ir Sankt Peterburgas. Esame ir gyvename Šiauliuose. Šios vietos pelkės seniai nugaltėtos ir įsisavintos. Ar įmanomi kokie nors kūrybiniai proveržiai Šiaulių žemėje? Ar įmanoma atverti ir mintimis išvaikščioti šią pelkėtą ir vis dar neatkovotą / neįsisavintą teritoriją?

Kuo skiriasi stabilios ir nestabilios vietos? Kur slypi vietos stabilumas, kuo laikosi ir kuo remiasi tam tikra atskira vieta? Gal vieta į nieką nesiremia, o tik plyti, lūkuriuoja, migruoja, priartėja ir beviltiškai tolsta? „Stabiliose vietose“ esame saugūs ir žvalūs, patenkinti ir pasitikintys savimi. Klimpstame keliaudami per tam tikras „nestabilias“, tranzitines, neidentifikuotas, „nepavaldžias“ mums vietas. Vietovė gali būti saugi ir klampi ne tik geografinė stilistika. Vietovė įklampina savo organiniame, biosocialiniame etose. Yra vietų, kur baugu būti atviram. Bet kitur jautiesi ir visai priešingai. Yra vietų, kur baugu pasilikti vienam ar su savimi. Ilgiau kur nors iš čia neišvykus, nesutikus čia ko nors absoliučiai svetimmo ir neatpažįstamo prasideda beviltiškas grimzdimas. Atsiranda šuolių, šuorų, ištisinių minties punktyrų iš vieno punkto į kitą punktą, iš vienos vietos į kitą vietą. Kodėl aš vis dar esu čia, ko aš vaikštau po šią klampią vietovę? Kodėl aš vis dar siekiu, bandau patirti / iširti šį „miestą-pelkę“, išvaikščioti tik jutiminiais, sensoriniais nuotoliais matuojamus maršrutus? Ši vieta seniai nebėra pelkė, jau nebevadinama pelke, bet ji pelkėta. Bent jau čia esančiam ar čia pasilikusiam / užsibuvusiam asmeniui. Tu esi tas, kuris čia užsibuvo / pasiliko. Tu esi čia ir bandai savo žingsniais, judesiais, gestais, kreipiniais atkurti / sukurti šios vietovės kalbą. Vietovė tarsi pati iš savęs, iš vingių, posūkių, kalvų, daubų, grunto, vandens sukuria ne tik apibrėžtus ir atpažįstamus veidus ar figūras. Esamas so-

ciumas nulipdo ne tik totalines bendrybes, bet ir subtiliausias skirtybes. Šis vaikščiojimas, šis šuoliavimas ir yra savų skirtybių, savo atskirties paieška. Kaip ir kodėl tu vis dar neįsilieji, nesusiformuoji, kodėl vis dar nesutampi, netampi dalimi ar fragmentu anoniminės, stabilios visumos? Eidamas ir ieškodamas tu pats esi nesaugus ir nestabilus, nepastebimas ir neatpažįstamas. Kitu atveju negalėtum klajoti ir ieškoti. Negalėtum atsiverti tam, kas nestabilu ir nesaugu.

Filosofija siejasi su tam tikra integralia gyvenimo patirtimi. Patirčių yra daug, jos skirtingos, nelygiavertės, nelygiareikšmės, nelygiagrečios. Estetinė, moralinė, religinė, erotinė ir kitos patirtys susilieja, susipina ir vėl išsiskaido kasdienėse misterinėse, ekstazinėse, nomadinėse praktikose, kai iš savumo ir saugumo citadelių išengiamė į nežinomas ir nepažįstamas arba neatpažįstamas esamas ar buvusias svetimybės zonas. Atmintis, šiuo atveju pelkės atmintis, grąžina į dešimtmečio senumo patirtį. Koncertas rugsėjo vakarą buvusiam ir laikinai tuščiam, apleistame kariniame oro uoste. Uždara erdvė ir izoliuota karinė elitinė erdvė atverta minioms atvykusių pasilinksminti žmonių. Gelžbetoniniai takai, skirti sunkiam kariniam transportui, išaugę virš tyvuliuojančių archajinių pelkių. Ilgą laiką tai buvo neprieinama, uždara, atitverta teritorija. Šį vakarą ji atvira ir prieinama. Ji apimta muzikos garsų. Laikina demilitarizuotoje zonoje atliekama klasikinė pacifistinė roko opera. Milžiniškuose ekranuose matyti dokumentiniai pasibaigusių ir primirštų istorinių įvykių vaizdai. Tu nesiklausai šios girdėtos muzikos. Bet tu negali susikaupti, negali prasiblaškyti, negali susiliesti, nes tavo akys intensyviai žvalgosi po šią teritoriją. Už tvorų, čia pat, miškingos pelkės teritorija. Danų rašytoja K. Blixen kažkada retoriškai, iškilmingai klausė Afrikos žemės: „Ar ši vietovė prisimins mane?“ Tu norėtum šiandien uždaroje / užrakintoje militaristinėje teritorijoje atsidūrusiai erdvei iškelti kitą klausimą. Kas girdima, kas išklausoma pelkėse, kokios muzikos klausosi pelkės? Ar šios pelkėtos pievos beržų ir alksnių apsuptyje vien tik sugeria, nugramzdina šią muziką?

Estetinis miestas yra nesibaigiantis siekinys ir neužsiveriantis vaizdinys. Yra buvę rimtų bandymų estetizuoti, nupiešti, nuspalvinti šį pilką miestą. Girdžiu bičiulišką klausimą-užuominą: „Bet kaip sunku, keblu nupiešti, nuspalvinti. Kaip prakalbinti pilkas sienų ir fasadų sielas?“ Tai miestas, kuris teturi atšipusias emocijas ir nepatiria aukštesnių estezio

pasireiškimų. Kai kas iš artimųjų ir pažįstamų tau sako, kad ir poezis čia negali apsireikšti. Bet tu netiki tuo, nes yra buvę ir išradėjų, ir išradimų, ir kūrybos, ir kūrėjų. Kitas tau guodžiasi, kad nėra palankios fikcijoms erdvės. Kad čia apskritai neįmanoma svajoti. Bet tu ir šiuo teiginiu pradedi abejoti. Nėra pakankamai inventorizuotas ir atvertas pats kasdienybės estezis, kuris susikuria iš emocinių savaiminių paskatų ir nereglamentuotų pastangų. Estezis sukuria daugybę skirtingų ir išsibarsčiusių „vieniškų“ impresijų, niekada neviršiančių būtinais ir privalomais atributais. Viena iš tokių impresijų yra susijusi su šio laikmečio atodangomis. Atodangos išnyra šių dienų statybose, šių dienų „erdvės kare“, t. y. griauamuose, „atgyventuose“ namuose. Griovimas niekada nėra vienareikšmis. Jis gali būti suprantamas ir pristatomas keleriopai. Galima griauti, kad kažkas būtų sukurta, įsteigta, identifiukuota. Galima, tarkim, griauti, nes griovimui palankus laikas. Nes reikia išvalyti erdves, nužudyti senus dievus, išvaidyti demonus ir dvasias. Gali kažkas ir pats savaime sugriūti, sugriūti nesukeldamas dirbtinės griūties. Bet juk gali sugriūti ir griovimo pastangos, griovimo siekis ar noras. Tu išlipęs iš autobuso akis į akį susiduri su šio ryto trumpalaikėmis atodangomis. Jų galiojimo laikas visai neilgas. Jau kitą dieną ši atverta vieta išnyks, visiškai pasikeis, šio sugriovimo niekas nebeatsimins arba šis prisiminimas klajos tik sapnų / vizijų takais.

Tu esi gyvas kūnas, tu turi ar bent manai turintis savo kūną. Ar jis yra savas, ar jis nuosavas ir visiškai atskirtas? Miestas yra tam tikras regimas ir apčiuopiamas kūnas. Tačiau tai ne anatomicinis ar biologinis kūnas medicinine prasme. Tai kūnas be anatominių analogijų, „kūnas be organų“. Pojūčiai ir geismai kažkur, kažkada užgimė, užaugo. Tai, ką tu vadini miesto kūnu, yra ne kas kita, o tavo kūno pojūčiai, gimstantys ar atgimstantys šioje konkrečioje teritorijoje. Gatvių sankirta, kur įvyko nelaimė, kur tu paslydai ir susilaužei ranką, liks intensyvaus skausmo sankirta. Parkas, kur išvydai užtaisytas pūvančių medžių dreves, liks nykimo ir mūro dialogu. Liks tavo intensyvaus ir atsitiktinio susitikimo su šiais medžiais vieta. Kūnas-miestas, kūniškas miestas gimsta kas rytą, kai bandai jame susigaudyti. Miesto kūnas pats kažką gimdo, nes kai kurių vietų tu nebegali atpažinti. Miestas-kūnas kaip geismų mašina gamina naujus tavo poreikius, tu užsuki ten, kur nebuvai užsukęs, ir lauki to, ko nebuvai niekada laukęs, tiki tuo, kuo anksčiau nebuvai tikėjęs. Miestas-kūnas patikrina tavo veiksmus ir tai, kas anksčiau trikdė ar glumino, dabar sukelia juoką. Tu nenori būti idealiu stebėtoju, prižiūrėtoju. Būdamas kaž-

kur vis ieškai ir nerandi savo kūnui esamos ar būsimos padėties. Pelkė kaip sistema irgi yra kūnas, aplinkos kūnas, maitinantis daugybę mažų ir nematomų kūnų. Kelionė per miestą-pelkę, matuojant atstumus nuovargiu. Matuojant savo nuvargusiu kūnu visas miestas virsta lokalinėmis, fragmentinėmis sustojimo ar atokvėpio vietomis. Ši suoliuką prisiminsi tik todėl, kad čia ilgai laukei autobuso. Šis kavinės lango stiklas – neįvykusio pasimatymo liudytojas. Ši tuščia gatvė atmenama tik todėl, kad šventinę naktį ja grįžai su didele kompanija pėsčiomis ir patyrei visą jos ilgį ir plotį. Nes paprastai ją įveiki autobusu. Iš vienos vietos šokama į kitą, keliaujama tarsi „pelkės kupstais“. Laiko prasme tai šuolis iš vienos akimirkos į kitą akimirką. Tokiame mieste ir negali būti rutinos, darbo ritmo, kitų stabilumo aspektų.

Besivaidijantys pelkės veidai. Nuleidžiame ar išplečiame akis. Esame sužavėti, sutrikę, įsimylėję. Veidas yra kintantis apmąstymų reljefas. Su savo aukštumomis, tolumomis ir savo gelme. Veidas raukšlėjasi, šios raukšlės virsta kosmetine, ideologine priedanga. Veidas dengia miesto paviršius. Reikia perdėjimų ir perviršių, kad miestas atsidengtų, pats save parodytų. Veidas yra miesto migruojanti serijinė mimika. Daugiavėidė pelkė, pavidalų pavidalai, atvaizdų atvaizdai. Miestas visada sukelia tam tikrus geofilosofijos vertus svarstymus. Pelkė juk visai pagrįstai yra geofilosofijos dalis. Jei žemė turi veidą, tai žemės veidas gali būti ir pelkė. Despotiškai viską valdanti (įtraukianti) pelkė nėra tik mokslinės fantastikos ar fikcijos dalis. Ji yra dalis pačios tikriausios tikrovės. Veidas nematomas, nes jį dengia kiti įvaizdžiai, kaukės, „dirbtinis makiažas“. Vienas iš tokių įvaizdžių yra saulė. Pelkės miestas sukuria institucijas, kurios geba nugramzdinti ir nuskandinti patį miestą. Paversti mitą durpėmis ar nutiesti per pelkę tvirtus ir patikimus kelius. Bet pelkė išnyra ekspansyviuose sapnuose ir geismingose vizijose, intensyvumo pauzėse, pokalbių intarpuose. Pelkė virsta spalva ir bekrašte dėme išivaizduojama žemėlapyje. Kvartalai kaip pelkės kupstai. Reikia nuolat ryžtis mąstymo šuoliui. Reikia suprasti mąstymą kaip riziką savo kūnui. Reikia tirpti šuolyje. Bet gal viso to „reikia“ visai ir nereikia? Esi tarp tų matomų ir išivaizduojamų kupstų. Keliai kaip įvaldytos ir valdomos pelkės kanalai, srantai, atkarpos, stotelės. Keliai iš kur nors, bet visada turintys tikslą. Ar tikslas nepastoja tau kelio? Ar tikslas negundo tavęs? Ar tikslas nesikėsina į tave? Parkai kaip užakusios pelkės pavėluotas paveldas. Parkai,

kurie dar neužaugo, neišsiplėtojo. Bet norint augti reikia tave žudančio laiko. Augimas žudo, o juk pelkė visa globojančiu žvilgsniu sustabdo.

Pelkė gramzdindama saugo. Saugodama ji virsta saugia. Saugoma tai, kas sukurta, tai, kas susikurta. Susiklostę, susilipdę, susisluoksniavę pelkės įvairialypiai sluoksniai: gamta ar kultūra? Gimstanti sušukuota, apkarpyta, nugludinta gamta ar natūrali, pastangų ir tradicijų nereikalaujanti kultūra? Šiaulių kultūra, Šiaulių praeitis ir dabartis pelkės metaforos kontekste gali atrodyti labai neįprastai ir ganėtinai keistai. Tačiau kartais norint radikalizuoti mąstymą būtina pasitelkti ir tokias keistas metaforas. Miestai, kuriuos žinome ir atpažįstame, miestai kaip atskiri žinomi regionai, suaugę ir išsidėstę greta judrių, intensyvių vietų. Miestai, integruojantys erdves ir šaukiantys, kviečiantys į save, miestai prie jūros ar judrių upių. Šiauliai kaip žvejų (žuvininkų) ir medžiotojų (šaulių) miestas tebekonkuruoja. Kultūrininkų dejonės grįstos įsitikinimu, kad radikaliam skiriasi miestai prie upių ir miestai prie ežerų. Miestas prie neišvalytų ir neįvaldytų ežerų, ką liudija toks miestas? Ką jis telkia ir ką jis slepia, kas jame nugrimzdę? Ežeras yra – kaip ir upė ar jūra – tas pats mąstymo šaltinis, miesto geosofema, gnoseologema. Ežerai buria ir telkia, gundo ir gimdo. Juose atsispindi ne tik kantiškosios žvaigždės ar platoniškieji debesys. Lygiam ežero vasaros kaitros paviršiuje atsispindi pati artimiausia dabartis. Ežero veidrodyje mirga veiksmingi ir verksmingi atspindžiai. Vyksmas paslepia įvykius, verksmas užgožia veiksmumą. Ankanti, alkstanti įvairovė? Ežerai Šiaulių aprėptyje / apsuptyje slenkant amžiams senka, anka ir virsta pelkėmis. Ką gali kviesti ir telkti pelkė? Pelkė kaip magijos ir mistikos vieta agrarinėje epochoje, kuo virsta pelkė vartotojų epochoje? Pelkė pozityvioje epochoje kaip nenaudinga ir neveikli ar neefektyvi vieta, kas yra pelkė šioje epochoje? Bet gal apie pelkę galima mąstyti šiek tiek kitaip ir šiek tiek plačiau, nepaisant nenaudingumo ir nenaudingumo principo? Gal galima išvengti apibendrinimų, kurie kartojasi, kurie įžeidžia, žemina? Ar įmanomas toks kalbėjimas? Matyt, įmanomas ir galimas, jei įsiklausome ir įsigiliname.

Akivarų atvertys laikinos. Gelmės tamsa tuoj pat virsta tyvuliuojančiu paviršiumi. Pelkė atsiveria, kai kas nors į ją patenka, ir vėl ilgam užsiveria. Šiauliai trumpam ir retai atsiveria ir vėl be didelio triukšmo užsiveria. Kažkam nejučiomis tenka patirti tokių netikėtų, neilgalaiškių

atsivėrimų. Kolega, periodiškai trumpam atvykstantis skaityti paskaitų iš kito tolimo regiono, mena buvusį gyvenimą čia, anuometiniuose Šiauliuose. Ir gyvenimą čia jis sieja su buvimu durpių dominante. Rytas neskubų, eilinių, niekuo neišsiskiriančių vidurvasarį nuošaliame Lieporių parke. Eini dėliodamas nesurikiuotas rytines nuostatas ir vartai nesuvaldytas ambicijas. Į grynus aksiologinius svarstymus įsiveržia klaiki kaitra. Ne ta natūrali vidurvasario kaitra, bet kažkas kita. Tave apninka / ištinka, paliečia ir užvaldo nesiliaujanti / nesibaigianti drėgna kaitra. Kaitra nuo nuolat, asinchroniškai, tuo pačiu metų laiku degančių / padegamų durpių. Dega pelkė? Dega tai, kas šiaip jau turėtų gesinti, tai, kas turėtų gramzdinti, slopinti ugnį. Dega nesunaikinamos pelkių liekanos. Dega buvusi „pelkių drėgmė“? *Drėgna ugnis, ji negali virsti logosu, ji išnyra ir prabyla drėgnu patosu.* Ar ne todėl čia taip geidžiamos eisenos ir paradai? Ar ne todėl čia apstu keistuolių maištininkų, iškalbingų kalbėtojų?

Drėgmės nuotaikos. Mąstai ir jauti aplinkinę drėgmę. Tu esi vasaros drėgmėje ir minčių palydoje. Drėgnos ir drungnos tavo padrikos ir aplinkoje pasklidusios mintys. Eidamas tu pats persismelki tvyrančia drėgme. Jau kitų metų birželį tu patiri slegiančią ir nenuslūgstančią parko drėgmę. Po ilgų liūčių užtvindyta nenuslūgsta didžiulė parko teritorija. Durpingo, pelkėto dirvožemio drėgmė, pelkė primena apie save. Kas nutinka, kai pelkė persipildo, kai ji negali / nepajėgia ar neskuba sugerti esminio pertekliaus? Eidamas mąstai, kaip tau pačiam atsikratyti šio ryto pertekliaus. Kas sugers tavo niekur nenugrimztantį, niekur nesusigeriantį perteklių?

Drėgna, drebulį kelianti žiemos eisena. Žiemos drėgnas ir šaltas rytas einant Vilniaus gatve link Prūdelio. Stingdantis, drėgnas šaltis, ateinantis iš pačių stichijų maišaties, iš šio ryto lemties. Kopi aukštyn ir, regis, šis kopimas teologiniame, teleologiniame šaltyje niekada nesibaigs. Poetiškai / filosofiškai, pirmine prasme tai būtų įvardijama kaip vandens transmutacijos. Ir šis „mutuojantis“ pelkių vanduo įsijungia per tavą šalčio sensoriką, per kelionę aukštyn / žemyn į šio ryto dialogą. Eini ir purtais, krataisi šio ryto neišvengiamos patirties. Tos patirties, kuri atsivers vėliau. Dabar tik eini ir kovoji su drėgme, išorine / vidine drėgme.

Šiaulių mitai pelkėti, bet juose tiesiogiai nematoma, nefigūruoja pati pelkė. Ji kažkodėl nepersikelia ar neperkeliamą į pasakojimus, ne-

viršta naracinėmis schemomis, struktūrinėmis fikcijomis. Numelioruota, nusausta, pakeista ir suskaldyta teritorija tarsi šaukiasi pasakojimo, nuotykių, įvykių, virsmo gelmės. Gelmė slypi nuotykių, įvykių paviršiuje, kiekvienoje pastebėjimo, pojūčio plotmėje, kiekvienoje kelionės, dvejonės, abejonės ar malonės atkarpoje. Tai, kas čia nutinka ar galbūt nutiko, yra susiję su mitine pelkės plotme. Mitai kai kada suskyla, aižėja, trūkinėja. Universitetas gali būti suvokiamas kaip aižėjanti struktūra ar nesusiformuojanti struktūra. Įskilęs mitas ir to mito akivare atsiradusi, atsivėrusi nebeidentifikuojama veikla – ar tai nėra pati universiteto veikla? Veikla, kurios universitetinėje praktikoje nebegalime ir nebegebame racionaliai įforminti, išaiškinti. Įskilęs mitas ir šio mito šaknys, požemiai nematomi, nes, regis, išnykę / pakitę kaip rūšys medžiai ir augalai. Šio miesto mitai sukuriama / atkuriami iš kitur. Čia vis ieškoma sportinėje ir politinėje sferoje etninio grynumo ar sterilumo. Bet ar gali būti sterilu ir švaru pelkėje? Įsišaknijęs mitas – tai toks mitas, kuriuo gyvena miesto sociumas. Sociomitomos ir sociomitologemos yra kasdieniai prietarai ir stereotipai. Kokie jie ir kaip tai pasireiškia? Miestai turi skirtingas mitologijas ir skirtingas mitologemas. Tai, kas suvokiama kaip Šiaulių kultūrinė lemtis, neapibūdinama kaip „stovinčio vandens miestas“ ar „užteršto ežero“ miestas. Neišsitenka Šiauliuose „Auksinio berniuko“ skulptūra. Ji nieko nereprezentuoja. Į ką taikosi, į kur žvelgia šis auksu spindintis šaušlys? O gal tai tų pačių pelkių išsigandusio ir kitur pabėgusio skulptoriaus vizija? Miesto herbas stokoja pelkės kaip autentiškos emblematicos. Iškilmingai ar ironiškai galima paklausti, ar pelkė kur nors yra emblema? Nykstant gamtinėms pelkėms tai galėtų būti verslumo emblema, turistinis, pramoginis modelis. Esamo herbo elementai likimiški / istoriniai. Bet gal per daug istorijos ir per maža gyvosios dabarties? Gal per daug kasdienio racionalumo ir „patologinio sveikumo“?

Miestas, kuris „nepriima“ jokios kritikos ir jokios kūrybinės alternatyvos, neišvengiamai viršta „pelke“. Humoro ir ironijos stoka, išskyrus „bombas“, „nuostabiausių kojų paiešką“, „Velykų varpą“ ir kelių toms „linksmąją / šiurpiąją“ istoriją. Kurkiantis, gargiantis, vograujantis, vaitojantis miestas. Demono ir plebso plokštuma, demokratinė pelkė. Ir net šiuos pastebėjimus užgožia garsesni balsai. Čia juk nėra atgarsio ir aido. Balsas kovoja su balsu. Balsingesni užgožia bebalsius, iškalbingesni savo retorikoje nuskandina retai prabylančiuosius. Pelkėje blėsta menkesnis ir tylesnis kitas, kitoks, svetimas, į čia atklydęs blėstantis balsas.

Kurkiantis ir gargiantis pastatų choras. Vaitojantis ir vograujantis peizažas. *Gatvės, ir tos prirakintos grandinėmis, kad tik nesumanytu perbėgti, migruoti.*

Pelkės pagrindas yra grėsmingas gandas. Gašdinantys gandai nuolat transliuojami kur nors ir kam nors. Kaip funkcionuoja grėsmingi gandai ir kaip šios grėsmingos apkalbos pasireiškia? Kas yra šių dienų miesto didžiausia / slapčiausia grėsmė? Mums jau gresia totalinis tvanas. Durpių pramonė ir Rėkyvos ežero ekologinės / eschatologinės problemos virsta totalinio potvynio svarbiausia tema. Grėsmingai (kalkiuotas) senkantis (virstantis pelke) ežeras, grėsmingai / technologiškai nuosekliai ir įkyriai skelbiama / komentuojama artėjanti visuotinio užtvindymo grėsmė (nustelbianti konkretesnes grėsmes). Ekonominė, planinė, dėsninga eksploatacija dėsningai virsta apreiškimu? Ar šiame kontekste įmanoma kalbėti apie esminę pelkės metaforą? Galbūt pelkė taip įsismelkė į mūsų gyvenimą, kad mes ir negalime kitaip elgtis, kitaip reaguoti, kitaip svajoti, kitaip kažką plėtoti?

Ar gali vietiniai kultūros pavyzdžiai būti nuoroda į šios pelkės metaforos realumą? R. Atkočiūno pasitelkta pelkės metafora spektaklyje „Čičinskas“ yra viena iš šiuolaikinių „kultūrinių užuominų“. Prieš dešimtmetį įvykusi premjera nėra tik teatrinė užuomina apie anų laikų romantinę pelkių Lietuvą ir šio krašto bajorų fantasmagoriškus nuotykius. Tai šių dienų Šiaulių biosocialinis, biokultūrinis, biopolitinis gyvenimas. Bet ką reiškia šios dienos laikas matuojant pelkės amžinuoju laiku? Ar pelkėje yra tas laikinas, aktyvusis *dabar*? Ar esama tų kultūrinių akmenų, į kuriuos būtų galima remtis? Pelkių miestas gali būti bet kur.

Balsingas, muzikalus šis pelkių miestas. Pelkė juk pati taip pat yra balsinga ir iškalbinga. Pelkė nuolat skleidžia kokius nors keistus garsus, ji girdi savo balsus. Kas tie bebalsiai balsai, kas tie begarsiai garsai? Jei tu bebalsis, tai tavęs niekas ir negirdi. Jei tu tyliai gyveni, tavęs ir nėra. Tu vis dar neįrašytas į pelkės chorą? Balsai, nuolat bandantys vieni kitus perrėkti, vieni kitus užgožti, nustelbti. Kai kada Šiaulių erdvė gali ir geba nors trumpam virsti alternatyvumo, marginalumo terpe. Kultūrologas, perkopęs gyvenimo pusiaują, vis neišsižadantis Šiaulių, siejantis savo jaunystę su šiuo miestu, gerokai po pusiaunakčio skelbia linksmiausius, „Fluxus“ judėjimui prilygstančius tostus. Kažkada muzikinėje terpėje,

muzikinėje erdvėje būta muzikinio proveržio. Dabar tai politinių marginalijų, mini spektaklių terpė. Tai tarsi tie patys balsai, nuolat vienas kitam oponuojantys. Alternatyviojo meno festivalyje atsiranda menininkas, sukūręs poetinį džiazą, ir pasiskelbia, kad ir jis iš čia kilęs, kad ir jis nori būti laikomas šiauliečiu. Gal čia išsižadama ir negirdima tų balsų, kurie norėtų ir gebėtų iš čia prabilti?

Ar ir tu norėtum būti šių pelkių žmogumi?

Mirgantis ir grimztantis unikalumas. Grimztama į tai, kas plyti čia, šiose plokštumose, šiose platybėse. Ideali „antropologinė terpė“, tirpdanti, vis kažką įterpanti, vis kažką papildanti ir kertu perpildanti, perdedanti terpė. Terpė su daugybe nematomų, bet paliečiamų ir užčiuopiamų, girdimų, uodžiamų sensorinių skylių ir dar daugiau spragų. Čia yra pakankamai daug vietos įsiterpti. Čia galima ir leidžiama prabilti ir kalbėti.

Mirgantis margas marginalijų miestas. Čia visada esi patekęs į paribį, sąveiką, dialogą, totalinę „tarp“ terpę. Tarp savęs ir ne savęs, tarp tikro ir menamo, įsivaizduojamo „aš“. Čia esi kitas, kitoks, kintantis „aš“. Tave veda, verčia, veža kaita, totalinė kaita, ta kaita, kuri negali užsibūti, turi keistis. Tai nėra kažkas amorfiška, tai nėra besiformuojanti masė. Kažkas juk yra tarp formų, iki formų, kažkas juk yra iki sąvokų, iki tradicinio diskurso. Marginalijų išsprūstanti, užplūstanti neišvengiama gausa, kai nesama nuoseklios tradicijos, kai nesama pagrindo. Bet gal pagrindas gali būti tai, kas nuolat siūbuoja, kas nuolat juda, virpa, keičiasi? Liūliuojantis atsiveriantis ir užsiveriantis nesamas pagrindas. Ką reiškia kažką statyti, steigti virš (tegu ir) buvusios pelkės?

Tau guodžiamasi, kad čia nesaugu ir nestabilu. Bet juk būnama, išbūnama ir kito, kitokio nestabilumo būsenos? Nestabilumas ir nepastovumas juk nuolat esti ir kitur. Klaipėda taip pat yra buvusi pelkė, klajojančio smėlio vieta. Bet ilgoje kultūrų kaitoje vis dėlto atsveria tai, kas pastovu. Stabarėjama, stingstama, sustojama. Žingsniai ir eisena, nuotaika... Pasaulinėje kultūroje yra toks Majamis, iš pelkių tapęs kurortu, pensininkų rojumi, traukos centru. Tačiau yra ir užtvindymą patyręs, bet džiazu bei linksmybių neatsisakęs Naujasis Orleanas. Yra dar nugalėtų ar nenugalėtų pelkių miestai – Sankt Peterburgas, Amsterdamas. Gal neatmeskime gimstančio marginalumo ir šioje pelkėje „tūnančio unikalumo“. Išgryninkime čia tūnančias stichijas, prakalbinkime dvasias. *Gal kas nors atsivers ir šiame mūsų pačių nuvalytame skliaute virš pelkių?*

Kaip galime ir gebame aiškinti pelkės svaigulį? Filosofinė, poetinė, teologinė būseną – visos jos susijusios su svaiguliu. Svaigulys pats savaime tėra būtina būseną. Būseną, kuri leidžia apsisvalyti, atitrūkti, tiesiog įveikti racionalumą. Transcendentinės būsenos yra pakitusios, neempirinės sąmonės būsenos. Sėdime vidury Šiaulių, picerijoje, ir mėgaujamės šiauliečio italo pagamintomis picomis. Kalba krypta nuo šandienos pilietiškumo iki kavinių ir barų estetiškumo, nuo lietuviško „tyro, gero alaus“ iki „tyriausio, švariausio škotiško viskio“. Minimas ir aptariamas italo rankų miklumas. Pašnekovas, pats buvęs Neapolyje, palygina minkštas ir plonai iškočiotas picas, itališką kišenvagių rankų miklumą, kitas kultūrinės, socialinės itališkas metaforas. Kalba krypta į škotiško pelkių vandens savybes, į tik iš tokių pelkių tinkamą viskiui vandenį. Vėliau kalbame apie išverstus ir neišverstus į lietuvių kalbą filosofijos klasikus. Šiame pašnekesyje, tarpkultūriniame dialoge / poliloge išnyra pelkės kaip kultūrinio mediuomo reikšmė. Kaip atskirti ir kaip išgryninti, kas čia rimta ir kas nelabai rimta? Kaip išgryninti, atskirti gėrimą, picą, viskį ir „kalbos vaises“? Gal toks pokalbis įmanomas tik čia, šį vakarą? Ar pavyks išgauti kažką švaraus ir gryno iš šių pelkių?

Šiaulių naktiniai maršrutai šioje socialinės pelkės rizomoje reti ir trumpalaikiai. Naktinis gruodžio ar birželio maršrutas – iš vienos linkmybių vietos į kitą. Iš vieno alaus baro į kitą. Alus vis tas pats ir vis toks pats, nekinta maisto asortimentas. Tu ieškai kitimo, kaitos. Kur tu vis eini ir ko tu nuolat ieškai? Tu nenori ilgai vienoje vietoje užsisėdėti, nes alus gramzdina, nes mintys atgyja tik pakeliui, tik einant. Negalima užsibūti, pasilikti, pasėdėti, reikia bėgti. Mintys sėdint stingsta ir akmenėja. Mintys tarsi ne šios vietos. Jos išryškėja, suspindi kertant ir keičiant skirtingas vietas. Atsiverdamas geismingai klajonių gruodžio ar birželio nakčiai, tu dar drungnose mintyse ieškai tame maršrute savo tako tarp represinių turistinių, atavistinių schemų, tarp valdingų piešinių. Ieškodamas, kur nuves šis trūkinėjantis alaus maršrutas, suvoki, kad ir tai gali virsti ekspansyviu turizmu. Klausydamas bičiulių trijulės polifoniškos šnekos su lenkiančia, lekiančia aplinka, tu bandai pajusti aplinkos mirgėjimą, čežėjimą, murmesius ir šnabždesius. Ar tai ir yra pelkių triukšmas? Tu juk imperatyviai žinai, kas yra pasaulio triukšmas. Bet kas yra šių pelkių triukšmas? Bandydamas mąstyti, beveik neoponuodamas klajonių aplinkai ir aplinkiniams, susivoki visa tai dabar jau užrašantis ir redaguojantis. Eini savo užrašų grėsmingų užuominų paraštėmis. Jos yra tavo

pelkėtas maršrutas. Jose tu iki svaigulio vaikštai ir klaidžioji. Jose klaidini savo aiškumą ir paprastumą. Tu esi savo paraščių rizomoje ir siunti atvirlaiškius Deleuze'ui. Bet ir šie atvirlaiškiai grimzta į pelkes.

Akademinis, auditorinis laikas kupinas įvairiausių šnekų. Skambančios, reiškiamos, diskutuojamos, ginčijamos mintys. Nesibaigiantis akademinis pokalbis, nesiliaujantis įvardijimas, apibūdinimas, argumentavimas. Šneki ir, rodos, pats tegirdi savo duslų balsą. Niekas neiškyla ir niekas nepasirodo. Neiškylantys klausimai, baimingi veidai, nenoras prabilti, prašnekti. Šurmulingi ir viltingi balsai koridoriuose. Ar ir ši akademinė terpė yra pelkė? Ar ir šios langų šviesos į niekur nenukreiptos? Esi tarp klausimų ir atsakymų. Esi tarp maišto ir prievolės. Užsimiršęs savo šnekoje žvelgi į auditoriją, kupiną slėpiningos, išraiškingos įvairovės. Išorėje dialogo nėra ir negali būti. Yra baimingas ir klusnus klausymas, yra laukimas komandų ir nurodymų. Yra ir įpročiu virtusi baimė viską atsiminti ir viską užsirašyti. Bet aš matau tą patį despotišką akademinės ministerinės-isterinės mašinos raštą jų sutrikusiuose kūnuose. Kūnuose, virtusiuose prievole sėdėti ir išraiškingai tylėti. Iškęsti akademinį laiką tylinti, nebyliai protestuojant savo lūpomis, akimis, skruostais. Kūnai – mašinos, kūnai – be organų, veikiantys ir paklūstantys kūnai. Tarsi jie būtų iškilę iš šios pelkės. Tarsi jie tylėtų / kalbėtų taip, kaip kartais prabyla pati pelkė.

Tavo nugramzdintos ar tiesiog nugrimzdusios patirties vietos. Eini grindiniu, šaligatviu, skvero žvirgždu, parko žole. Nuolat eini, judi, aplenki vietas, kurios nugrimzdusios tavo atmintyje, kurios plūduriuoja tavo pasąmonės masyvuose, kurios apauga faktine ir impresine patirtimi, vis nustelbiama, užgožiama naujienų ir naujovių. Menamos vietos, kuo jos skiriasi nuo fiktyvių ar įsivaizduojamų, geidaujamų vietų? Ar čia esama kažkokio pranašumo, o gal esama tam tikro pobūdžio panašumo? Tu eini pro kavinę, kurios šioje vietoje nebėra. Ji išstrigusi, įsipynusi į tavo mirguliuojantį, painų asociacijų tinklą. Ji užčiuopiama ir atpažįstama, nes žvilgsnis vis krypta į ten. Nes čia nenorom stabteli, akys krypteli į ten. Tai, kas čia yra, jau seniai ne kavinė, o dėvėtų drabužių parduotuvė. Kas likę aukščiau už neišvengiamą grimzdimą į „praeinančią praeitį“? Visa tai jau girdėta, matyta, stebėta, žodžiu, naudota. Tai, kas kažkur dėvėta, naudota ar sunaudota, atgabenta ir bandoma vėl naudoti. Siūloma naudoti tam tikrą atmintį. Siūloma demonstruoti skurdą ar prašmatnumą.

Kitur tu įveiki vietą, kurioje taip pat buvo kavinė, bet ši erdvės dalis virto banku. Ten, kur sėdėjai ir gurkšnojai kavą, valgei ledus ir pyragaičius, ten, kur retkarčiais pietaudavai, dabar tvyro ir styro rimtis, ramybė, melsvai pilkų plytelių ir blokų monumentalumas.

Tai pakraštys, – tokia jauseną yra apibūdinę daugelis trumpam ar ilgesniam laikui atsidūrę šiame pelkių mieste. Bet ar būtina ieškoti centro? Miestas vykdo atitinkamą kultūrinę funkciją daugelyje išsibarsčiusių ir viena kitai oponuojančių vietų. Kur veda svarstomas ir diskutuojamas centro nebuvimas? „Saulės diskų“ fontanas ir griozdiškas, oficioziškas, bet „išsaugotas“ centrinis WC. Gal tai kaip nors konotuoja, sąveikauja, savitai dera su Savivaldybe? Kažkada jau esi kalbėjęs: ten, kur aš esu, ten ir yra centras. Ten, kur aš kažką veikiu, svajoju, kuriu, myliu, mažtau, ten yra centras. Mano spontaniška provokacinė ir alternatyvi veikla ir laikysena, elgsena ir kalbėsena yra menamas centras. Bet toks centras paslankus, o tokia veikla labai priklauso nuo situacijos.

Tavo situacijų pokyčių ir poveikių centras, tavo nervų, tavo geosofinis, „gastrosofinis“ centras. Situacija ir situatyvumas, verčiantis ieškoti Sofijos. Bet gal tai net ne Sofija? Jei nėra Filjos, tai nėra ir Sofijos? Tu kažkurioje pakraščio, paribio zonoje, minamos, trypiamos, einamos, įveikiamos minties zonoje.

Pelkė – tai dalis pirminės, vandens stichijos. Pelkė yra susijusi su vandenimis, matomais ir nematomais vandenimis, sapnuojamais vandenimis. Atskirų objektų nebuvimas mieste susijęs su aukštai esančiais vandenimis. Nematomi požeminiai vandenys trukdo statyti tam tikrus objektus. Kas yra tie miestą nuolat persekiojantys vandenys? Niekur nutekantys, nenubėgantys, nespėjantys susigerti, negalintys nugrimzti vandenys. Vandenys, išskylantys sapnuose, turintys mįslių ir slėpinių, klampūs skausmų ir geismų vandenys, skaidrūs įsivaizduojami, išvaduojantys vandenys. Klampūs vandenys baugina, bet jų problema atrodo neišsprendžiama. Neišvalomi užteršti vandenys dominuoja mieste. Iš kur ir kaip tokie vandenys paplinta, ištrykšta, iškyla ir vėl išnyksta? Kas nutinka, kai vanduo ima priešintis, kai su vandeniu nesusišnekama? Neįsisavinta aplinka kelia baimę, iš to kyla nuolatinė agresija. Kas yra pelkių baimė? Dalis to, ką mes laikome archajine ir neįvardijama baimė – ar tai dalis šiuolaikinės baimės?

Pelkė galime palyginti su archyvu. Archyvą suvokiame kaip saugyklą, talpyklą. Pelkė šiuo atveju yra unikali saugykla. Tai, kas joje išlieka, kas nesuyra ir kas neabsorbuojama, užkonservuojama ir išsaugoma. Miestas-pelkė irgi gali būti traktuojamas kaip archyvas, neva kažką slepiantis, kažką turintis. Tačiau kelkime ir kitokio pobūdžio klausimą. Ką reiškia nieko neslėpti, neturėti slėpinių? Gali juk būti archyvų be apibrėžtų ir suskaičiuojamų duomenų, talpyklų, kurios nieko netalpina ir nesutalpina. Slėpinga gelmė, į kurią negalime įprastomis priemonėmis pažvelgti, pati yra paslėpties tuštuma. Ieškodami prasmės mes nematome pačios prasmės suteikimo akto, kuris glūdi elementarioje veikloje. Jei sunaikinta praeitis, jei neaiški ateitis, yra vienas viltingiausias dalykas – dabartis. Tai mūsų gyvenama ir patiriama dabartis. Atverkime kasdienybės archyvus, atsiverkime savo aistroms ir savo emocijoms. Pelkė tūno mumyse.

Kas nėra girdėjęs apie pelkių šviesas, pelkių ugneles?.. Nomadiškosios pelkių ugnys, slenkančios, kintančios, virpančios, čia išnykstančios, čia vėl išnyrančios... Ar tai ne pelkės šviesos, visad prieš tave, visad nukreiptos į tave? Ar šios šviečiančios, spindinčios / atspindinčios šviesos, šios šviesos-medijos, kviečiančios, siūlančios, kuždančios, gundančios čia pasilikti, užėti, pabūti, ar tai nėra tos pačios, efemeriškos, iliuzinės pelkių šviesos? Šios spindinčios ir gundančios šviesos pasitinka kiekvieną atvykstantįjį ar grįžtantįjį. Girdime keistą įvardijimą: „Tai miestas – viso labo vien tik apšviesta vieta.“ Klajojančios šviesos pasitinka naktinį traukinį, pasitinka išlipančiuosius, abejingai palydi išvykstančiuosius. Keliaujančios rytmetinio autobuso šviesos susipina su vietinėmis šviesomis ir yra pastarųjų neišvengiamai nugalimos. Jos palengva gęsta, tyliai ir nepastebimai išsijungia, išnyksta esamuose atspindžiuose. Degalinių, parduotuvių, gatvių žibintų šviesos linijos ir gijos bando pažymėti ribas įvaldytų teritorijų, įsisavintų ir užstatytų vietų. Tai nėra telkiniai, kurie telkia ir jungia, kurie kviečia ir buria. Tai tik apšviestos vietos... Pelkių šviesa ateina į prisiminimus iš tolimos, pamirštos mitologinės patirties. Bet drėgnos šviesos metafora primena pelkių šviesą. Šviesa ir tai, kas jos apšviesta, vis kažką žada ir tarsi suteikia pasitikėjimo.

Mes esame įmesti ir palikti ne tik antropologine ar ontologine prasme. Esi įmestas ir paliktas šiose pelkėtose vietose. Tu nežinai pirminės situacijos. Nežinai nei tikslo, nei plano. Visos klajonės – tai bandymas su-

sigaudyti, susivokti, sukurti šiuokius tokius orientyrus. Tavo gyvenimo atkarpa yra bandymas savo žingsniais beviltiškai pažymėti pelkių kupstus ir akivarus. Tu neieškai nei kokio nors paveldo, nei kūrinių, vedančių į žadėtą praeityje gerovę. Esi likimo įmestas į šias pelkes-užduotis, pelkes-mišles. Priverstas klajoti biologiniu miesto labirintu, desperatiškai bandai susivokti, susigaudyti, bandai rasti norimą kryptį. Bet kas tuomet, jei tai netikra kryptis? Jei tai netikras maršrutas?

Esama ir socialinės, ritualizuotos, sankcionuotos įmesties į tam tikras situacijas. Bet tai, ką laikome įmestimi, nėra vien tik „sudėtingos“ ar „sunkios“, „neišbrendamos“ būsenos. Tikslėnis ir įvairesnis apibūdinimas būtų toks: „klampios ir gramzdinančios būsenos“. Tai būsenos, kai netenkame tvirto ir patikimo pagrindo. Gal gyvenime verta netekti tvirto pagrindo, kad suvoktum tvirtumo ir stabilumo esmę? O gal apskritai nėra tokio pagrindo? Tau bičiuliškai pasakojama, perteikiama turistinė pramoginė ritualo iniciacija. Valčių žygio metu žygeiviai novicijai savotiškai išventinami, kai įmetami su visais drabužiais į ankančią, pelkę virstančią ar pelkę būsiančią ežero dalį. Pasakotojas ir išventinimo dalyvis džiūgaujama, nors čia reikėtų piktintis ar liūdėti. Po šio ritualo dalyviui užsivėrė ilgą laiką negyjančios kojų žaizdos. Įmestis, pasirodo, nėra tik žeidžianti, žeminanti, niekinanti, bet ir gydanti, gaivinanti būseną. Ritualas ne tik išventina ar perkelia. Ritualas nebuvo sumanytas kaip gydymas ir įmetimas į pelkę. Pokštas ir humoras virto nematomu ir nesuvokiamu gydymo procesu. Šio ritualo dalyvis ir įvykio pasakotojas guodžiasi, kad norėtų dar kartą būti, tegul ir ne taip iškilmingai, vėl būti įmestas į dvokiančią pelkę. Bet tai neįmanoma dėl paties ritualo unikalumo. Su šypsena ir nuostaba išklauses šio pasakojimo tu klausai savęs, ką reiškia tau ši įmestis į šį erdvėlaikį, į šį miestą-pelkę šiuo metu? Ar tai tik žudo ir naikina, o gal tai gydo? Tavo buvimas čia, tavo apmąstymai gydo ar nuodija? Pelkė yra nuodai ar vaistai?

Filosofija kupina, perpildyta kasdienių pastabų ir keisčiausių asmeninių išpūdžių. Dienoraštinė, epistoliarinė filosofija, kupina tik kartą vykusių ir nesikartojančių nuorodų, atributų. Tai, kas kartą išsipildo, jau kitą kartą nesikartoja. Visa tai reikia atkurti ir pačiam pakartoti. Visa tai reikia prisiminti, vėl reikia išžvalgyti, išvaikščioti, palytėti, išgirsti. Atsitiktinumas, pokštas, netikėtumas, nelauktumas, nenuspėjamumas – tai

dalį mažų, užmirštų, išstumtų įvykių, kuriuos užgožė, užurpavo kiti įvykiai. Iš šių „vienkartiškumų-atsitiktinumų“, iš šių subjektyvumo apraiškų išsiskleidžia, tampa juntama linija-rizoma. Taškas, kai į ją žvelgiame iš skirtingų pozicijų ir vadovaudamiesi skirtingomis strategijomis, virsta linija. Rizomos pojūtis kaip tik leidžia „įveikti empiriškumą“. Šiaulių nestabilumas, kintamumas, neapčiuopiamumas, marginalumas, kitaip tariant, „tvirto pagrindo neturėjimas“, yra rizomos linijos, pėdsakai. Ar reikia liūdėti, kad tavo veiklos linijos nesutampa su esamomis linijomis? Ar reikia liūdėti, kad tokiu būdu, būdamas nepaprastas, neperskaitytas, neapmąstytas, tu pats valdai savo linijas? Šie pamąstymai – tai kvietimas pašnekovams, svajotojams, mąstytojams. Čia galima atvykti, pabūti, pa-vaikščioti. Čia, šioje pelkėtoje erdvėje – pelkių mieste.

LITERATŪRA

Делез Ж., Гватари Ф., *Что такое философия?* Санкт-Петербург: Алетея, 1998.

THE SWAMP RHIZOMA: LIVING IN ŠIAULIAI

Jurgis Dieļiautas

Summary

Swamp as a biological, natural object can become an object of philosophical contemplation. Everything can become an object of philosophizing. All topics are important for philosophy. The author of the article is interested in the objects of his thinking. Thinking is understood as continuous creative experiment. The author of this article reveals Šiauliai as a swampy place. Šiauliai is described as rhizoma-striking roots in the fields of thinking over, memories and dreams.